

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від «26» серпня 2020 року
(протокол № 1)

Заповідна справа

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

(назва освітнього ступеня)

предметної спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

(шифр і назва спеціальності)

**Бердянськ
2020 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології, здоров'я людини та фізичної реабілітації В.В. Гнатюк.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «22» серпня 2020 року, протокол № 1.

ВСТУП

Програма обов'язкової освітньої компоненти «Заповідна справа» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавр, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Предметом навчальної дисципліни є головні положення сучасної заповідної справи та основні питання організації, функціонування і збереження заповідних територій різних рангів та категорій.

Міждисциплінарні зв'язки: заповідна справа, як міждисциплінарна наука тісно пов'язана з багатьма дисциплінами такими як: ботаніка, зоологія, біологічне різноманіття, основи наукових досліджень в біології, біохімія, охорона праці та безпека життєдіяльності, теорія здоров'я та здорового способу життя, екологія та ін..

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни “Заповідна справа” є формування загальних та спеціальних компетентностей щодо положень заповідної справи, ознайомлення з основними категоріями природно-заповідного фонду України, Європейського Союзу та Світу, а також вивчення основ заповідної справи, як прикладної науки, спрямованої на збереження біологічного та генетичного різноманіття, рідкісних живих організмів, унікальних, або типових екосистем та біосфери в цілому.

1.2. Основними завданнями дисципліни “Заповідна справа” є:

- опрацювання студентами теоретичних основ заповідної справи, оволодіння знаннями щодо основних категорій природно-заповідного фонду України;
- прищепити студентам навички аналізу щодо реального стану заповідання на території України, створення та проектування територій ПЗФ;
- сформувані у студентів уміння поводження та дотримання режиму територій та об'єктів ПЗФ;
- показати основні категорії природно заповідного фонду України, Європейського Союзу та Світу які спрямовані на збереження біологічного та генетичного різноманіття, рідкісних живих організмів, унікальних, або типових екосистем та біосфери в цілому.
- ознайомлення з основними регіональними та міжнародними законодавчими актами, що регулюють діяльність ПЗФ.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями впродовж життя.

ФК 6. Здатність використовувати біологічні поняття, закони, концепції, вчення й теорії біології для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів.

ФК 8. Здатність розкривати сутність біологічних явищ та процесів, розв'язувати біологічні задачі.

Та демонструвати такі результати навчання:

ПРН 22. Володіти знаннями про моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

ПРН 21. Уміти вчитися і оволодівати сучасними знаннями впродовж життя, володіти прийомами самовдосконалення.

ПРН 11. Знати біологічну термінологію і номенклатуру, розуміти основні концепції, теорії та загальну структуру біологічної науки для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів.

ПРН 13. Характеризувати живі організми й системи різного рівня з використанням методів сучасної біології, володіти різними методами розв'язування задач з біології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. ТЕОРИТИЧНІ ОСНОВИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ.

Тема 1. Теоретичні основи заповідної справи.

Історія розвитку заповідної справи в Україні. Створення 1-го заповідника та території України. Визначення поняття «Заповідна справа», мета, об'єкт, предмет, завдання. Головні засади заповідної справи. Біорізноманіття та проблеми його збереження.

Тема 2. Основні законодавчі акти, щодо регулювання діяльності ПЗФ.

Закон України «Про природно-заповідний фонд України». Закон України «Про охорону навколишнього середовища». Закон України «Про Червону книгу України». Закон України «Про тваринний світ», Закон України «Про рослинний світ». Концепція «Загальнодержавної програми розвитку заповідної справи на період до 2030 року».

Змістовий модуль 2. КЛАСИФІКАЦІЯ ПЗФ.

Тема 3. Класифікація територій та об'єктів ПЗФ.

Визначення ПЗФ України. Функції природоохоронних територій. Класифікація природоохоронних об'єктів в Україні: природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти. Міжнародні класифікації природоохоронних територій. Природоохоронна діяльність у межах ПЗФ: режими охорони, наукові дослідження. Сфери розвитку заповідної справи: еколого-правова, еколого-економічна, еколого-соціальна, природозахисна, наукова діяльність та літопис природи.

Тема 4. Основні міжнародні законодавчі акти, щодо регулювання діяльності ПЗФ. Конвенція про водно-болотні вгіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як місцеперебування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція). Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція). Конвенція по охороні мігруючих видів тварин (Боннська конвенція). Конвенція про біологічне різноманіття (Ріо-де-Жанейро).

Змістовий модуль 3. СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ПЗФ ТА ЇХ ЗОНУВАННЯ.

Тема 5. Створення та проектування територій ПЗФ.

Процедура створення об'єктів природно-заповідного фонду. Закон України «Про природно-заповідний фонд України», основні статті щодо створення об'єктів природно-заповідного фонду. Правове регулювання зеленого туризму. Функції Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України у сфері природоохоронного права. Завдання та функції Департаменту охорони природних ресурсів. Завдання та функції Департаменту заповідної справи. Роль ЮНЕСКО у створенні та охороні заповідних територій.

Тема 6. Зонування територій ПЗФ України.

Поняття про зонування категорій ПЗФ. Зонування національних природних парків. Зонування біосферних заповідників. Зонування ботанічних садів.

Змістовий модуль 4. ЕКОМЕРЕЖА ТА ЧКУ.

Тема 7. Поняття Екомережі.

Поняття екологічної мережі. Національна екологічна мережа. Всеєвропейська екологічна мережа.

Тема 8. Червоні книги в системі збереження біорізноманіття ПЗФ.

Створення Червоних книг та їх призначення. Червона книга України. Зелена книга України. Чорна книга.

Змістовий модуль 5. ЗАПОВІДНИКИ ТА ПАРКИ.

Тема 9. Біосферні та природні заповідники.

Поняття «біосферний заповідник», загальна характеристика. Неузгодження міжнародної і національної категорій «біосферний заповідник». Перелік біосферних заповідників України. Поняття «природний заповідник», загальна характеристика. Перелік природних заповідників України.

Тема 10. Національні природні та регіональні ландшафтні парки.

Поняття «Національний природний парк» (НПП), загальна характеристика. Історія створення НПП. Національні природні парки України. Поняття «Регіональний ландшафтний парк», загальна характеристика. Регіональні ландшафтні парки України. Найбільші НПП та РЛП Європи та Світу.

Змістовий модуль 6. ПРИРОДНІ ТА ШТУЧНО СТВОРЕНІ ОБ'ЄКТИ ПЗФ.

Тема 11. Заказники, пам'ятки природи та заповідні урочища.

Поняття «заказник», загальна характеристика. Класифікація заказників: ландшафтні, лісові, ботанічні, загальнозоологічні, орнітологічні, ентомологічні, іхтіологічні, гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні, карстово-спелеологічні. Коротка характеристика кожного виду. Поняття «пам'ятка природи», загальна характеристика. Пам'ятки природи України. Поняття «заповідні урочища», загальна характеристика. Заповідні урочища України.

Тема 12. Штучно створені об'єкти ПЗФ.

Поняття «ботанічний сад», загальна характеристика. Ботанічні сади України. Поняття «дендрологічний парк», загальна характеристика. Дендрологічні парки України. Поняття «зоологічний парк», загальна характеристика. Зоологічні парки України. Поняття «парк-пам'ятка садово паркового мистецтва», загальна характеристика. Парки-пам'ятки садово паркового мистецтва України.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бойчук, Ю.Д. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник / Ю.Д. Бойчук, Е.М. Солошенко, О.В. Бугай. — 4-е видання. — Суми : Університетська книга, 2019. — 316 с.: іл.
2. Соломенко, Л.І. Екологія людини: навчальний посібник / Л.І. Соломенко. — К. : Центр учбової літератури, 2019. — 120 с.: іл
3. Природознавство з основами краєзнавства : навч. посібн. / Мягченко О. П., Сопнева Н. Б., Гнатюк В. В. Бердянськ : ФО–П Ткачук О. В., 2016. 296 с.
4. Андронов В.А. Заповідна справа : навч. посібник. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х. : НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
5. Червона книга України. Тваринний світ / Рослинний світ, 2009 : веб-сайт. URL: <https://nature.land.kiev.ua/red-book.html> .

Допоміжна

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: 2003. - 306 с.
2. Заповідна справа. Конспект лекцій у схемах і таблицях: Навчальний посібник. – К.: Центр ІТ, 2007. – 116 с.
3. Мусієнко М.М., Войцехівська О.В. Загальна екологія : Навчальний посібник. / М.М. Мусієнко, О.В. Войцехівська. – К. : Сталь, 2010. – 395 с.
4. Мягченко О.П. Основи екології. Підручник. / О.П. Мягченко. – К. : Центр учбової літератури. 2010. – 312 с.
5. Гандзюра В.П. Екологія: Навчальний посібник. Видання 2-ге, перероблене і доповнене. / В.П. Гандзюра К. : ТОВ «Сталь», 2009. – 375с.

4. Методи навчання: словесні (лекція), наочні (ілюстрування, демонстрування), практичні (практичні роботи); оволодіння знаннями, формування умінь і навичок; пояснювально-ілюстративні, частково-пошукові; обговорення будь-якого питання навчального матеріалу; усного контролю: основне запитання, додаткові, індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; тестового контролю; викладання: інформаційно-повідомляючий, пояснювальний, пояснювально-спонукаючий; навчання: виконавчий; частково-пошуковий.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен

6. Система оцінювання :

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Додаткова інформація _____